

УДК 378.091.2:331.548

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2025813>

ORCID 0000-0002-7965-5178

## ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

*Марина Гриньова,  
Олеся Ханнанова*

*У статті розглянуто роль закладу вищої освіти у процесі професійного самовизначення учнівської молоді. Проведено аналіз результатів досліджень у даній галузі. Розкрито структуру системи профорієнтаційної роботи, що здійснюється колективом природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Окреслено основні напрями проведення профорієнтації. Зазначено, що успішність профорієнтаційної роботи залежить від комплексності та системності підходу до здійснення цього процесу. Висвітлено особливості співпраці з управліннями освіти міста Полтава, районів Полтавської області, державної служби зайнятості, засобами масової інформації щодо організації спільних профорієнтаційних проектів та заходів. Зображено результати вступної кампанії (чисельність поданих заяв, кількість зарахованих на перший курс студентів) щодо спеціальностей (напрямів підготовки), які функціонують на природничому факультеті, упродовж 2012-2017 рр. Також проаналізовано успішність майбутніх екологів упродовж навчання у бакалавраті як один із показників ефективності здійснення профорієнтаційної роботи для вдалого вибору професії та реалізації наукового потенціалу молоді. Подано інформацію про працевлаштування студентів природничого факультету денної державної форми навчання за освітнім ступенем «магістр», що показує рівень їх професійної самореалізації по завершенню навчання у закладі вищої освіти. Окреслено перспективи подальшого розвитку та удосконалення форм і методів здійснення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю для її успішного професійного самовизначення. З'ясовано, що визначені напрями і заходи профорієнтації дозволяють окреслити систему профорієнтаційної роботи з молоддю у закладі вищої освіти, що передбачає в перспективі успішне професійне становлення особистості. Застосування форм та методів профорієнтаційної роботи сприятиме професійному самовизначенню випускників загальноосвітніх навчальних закладів та здійсненню якісної підготовки професійно спрямованих фахівців викладачами вищого навчального закладу. У перспективі необхідними є посилення співпраці та зв'язків з освітніми закладами, державними службами зайнятості, відділами освіти для проведення профорієнтаційних заходів для абітурієнтів та працевлаштування випускників вишу, вивчення ринку освітніх послуг та ринку праці щодо затребуваних та перспективних професій, пошук та впровадження нових шляхів профорієнтаційної роботи серед вступників.*

**Ключові слова:** професійне самовизначення, профорієнтація, профорієнтаційна робота, профорієнтаційні заходи, вибір професії, учнівська молодь, природничий факультет.

**Постановка проблеми.** Вдалий вибір професії – одна з головних складових і умов становлення особистості, усвідомлення своєї значимості в соціумі. Тому актуальним є питання цілеспрямованого впливу на процес професійного самовизначення старшокласників. Існують різні підходи до тлумачення поняття «професійне самовизначення» [6]. Проте спільною залишається думка, що це процес вибору із врахуванням особистісних можливостей суб'єкта і вимог професії, яка обирається. Проблеми професійного самовизначення досліджували у своїх роботах Є. Клімов,

© М. Гриньова, О. Ханнанова, 2018

Н. Пряжніков, Л. Божович, О. Леонт'єв, Г. Корсун, А. Конончук, Д. Закатнов та інші вчені.

Важливу роль у процесі вдалого професійного самовизначення старшокласників відіграють вищі навчальні заклади при здійсненні профорієнтації [7]. Профорієнтація – це науково-практична система підготовки особистості до вільного та свідомого вибору професії. Метою профорієнтаційної роботи зі школярами є допомога учневі у виборі сфери діяльності, а в ній професії, яка б відповідала його здібностям і можливостям, сприяла розвитку професійних нахилів та інтересів [3, 9]. Профорієнтація як засіб забезпечення трудової соціалізації школярів, її зміст, форми і методи є предметом досліджень значної кількості наукових галузей, оскільки її вивчають у соціологічному, психологічному, педагогічному, фізіологічному, правовому аспектах [1]. Різноманітні проблеми профорієнтаційної роботи відображують у своїх працях А. Асмолова, А. Голомшток, В. Корнєшук, М. Бруєнко, Д. Швець, М. Захаров, О. Купревич, Т. Пазюченко, В. Симоненко, Л. Старікова, Л. Турчіна, Б. Федоришин та інші. Л.М. Дунець стверджує, що профорієнтація як галузь знань за змістом і методами є психолого-педагогічною, за сферою діяльності – соціальною, а результати її відбиваються як в економічному, так і в культурно-просвітницькому житті [5, с. 86]. Особливо актуальною є потреба в її реалізації за теперішніх умов соціальної та економічної диференціації суспільства.

**Метою статті** є висвітлення досвіду здійснення профорієнтаційної роботи колективом природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка для забезпечення успішного професійного самовизначення молоді.

**Виклад основного матеріалу.** Сучасна теорія й практика професійної орієнтації мають у своєму розпорядженні широкий спектр форм і методів профорієнтаційного впливу на особистість молодої людини. Від методів, що використовуються, значною мірою залежить ефективність професійної орієнтації [4].

На природничому факультеті профорієнтаційна робота здійснюється у трьох напрямках: із учнями, їхніми батьками та педагогами. Для успішної профорієнтаційної роботи та професійного самовизначення учнів необхідна системна робота, починаючи з початкової школи. Із цією метою для школярів різних вікових категорій проводяться екскурсії музейними комплексами природничого факультету та на території навчальної лабораторії (ботанічного саду, парку – пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення). Для старшокласників проводяться професіографічні екскурсії, які дають можливість молоді безпосередньо ознайомитись із професією в реальних умовах, отримати інформацію з першоджерел, поспілкуватись із професіоналами.

Традиційним уже стало залучення учнівської молоді до участі у навчальних, наукових, культурно-масових заходах факультету та університету. Так, учителі та учні Полтавщини мають можливість презентувати свої наукові здобутки під час роботи науково-практичних конференцій (Міжнародна науково-практична конференція «Методика навчання природничих дисциплін у вищій школі», 2010-2017 рр.; Всеукраїнські науково-практичні конференції «Здоров'я людини: теоретичні, практичні та методичні аспекти», 2016 р.; «Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній школі», 2017 р.), засідань студентського наукового товариства. Викладачами кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології проводиться щорічно конкурс-виставка композицій із природного матеріалу «Засяяла в осінніх барвах Полтавщина» із залученням учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Полтава. У 2016 році школярі мали можливість також відвідати культурно-мистецький захід «Учитель запалює світло» за участю мистецьких колективів

університету та міста, у ході якого студенти природничого факультету продемонстрували профорієнтаційний номер із презентацією спеціальностей факультету. У 2017 році взяли участь у виставці 27 загальноосвітніх навчальних закладів м. Полтава. Для учнів було організовано майстер-класи щодо виготовлення композицій із природного матеріалу. Такі заходи дають можливість учнівській молоді безпосередньо познайомитися із особливостями студентського життя на природничому факультеті та напрямками майбутньої професійної діяльності.

Для підтримки ініціатив юних дослідників на факультеті зорганізовано фестиваль проектних робіт учнів. Із цією метою викладачі кафедр хімії та методики викладання хімії проводять обласний конкурс для школярів «Кристали: структура, властивості», регіональні науково-практичні семінари. У 2017 році у роботі семінару «Проектна технологія навчання хімії» взяли участь учителі хімії, учнівська молодь м. Полтави та Полтавської області, викладачі та студенти природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Полтавського університету економіки і торгівлі. Було представлено 25 проектів, авторами яких стали учні загальноосвітніх навчальних закладів 12 районів та міст Полтавщини. Школярі відвідали університетські хімічні лабораторії. Студенти-хіміки провели для учнів майстер-клас «Хімічний експериментаріум» та профорієнтаційний захід «Школа хімічної магії».

Систематичним стало проведення агітаційно-роз'яснювальної роботи, бесід із шкільною молоддю та її батьками щодо вибору майбутньої професії. При цьому відбувається тісна співпраця із шкільними психологами, оскільки участь у профорієнтації та допомога учням у обґрунтованому виборі професії є одним із найважливіших напрямів його роботи [2]. Професорсько-викладацький склад на базі навчальних закладів Полтавщини проводить зустрічі-консультації з учнями та вчителями щодо умов вступу до Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та етапів проведення вступної кампанії; діяльності природничого факультету та особливостей підготовки фахівців у галузі біології, хімії, екології та здоров'я людини; перспектив наукового та професійного становлення вступників (віізний семінар на базі Шишацької спеціалізованої школи імені В. І. Вернадського для вчителів та учнів 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів Шишацького району, 2016 р.; зустріч із молоддю Кременчуцького колегіуму № 25 та Кременчуцького медичного коледжу імені В. І. Литвиненка, 2017 р.; науково-практичний семінар на базі Омельницького навчально-виховного комплексу «Ліцей – інтернат – дошкільний навчальний заклад» Кременчуцької районної ради Полтавської області, 2017 р. та ін.). У ході таких заходів здійснюється розповсюдження рекламно-інформаційної літератури (буклетів, оголошень) серед потенційних абітурієнтів університету. Для вступників розроблено та щорічно оновлюється буклет, який вміщує інформацію про спеціальності природничого факультету та можливості професійної реалізації його випускників, умови вступу та терміни роботи приймальної комісії.

Ефективним для професійного самовизначення молоді є проведення майстер-класів із біології та хімії від провідних фахівців кафедр факультету, експрес-дайджестів із підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з біології та хімії, підготовчих експрес-курсів із біології. Також вагомим для абітурієнтів є проведення на базі факультету Другого туру Всеукраїнських олімпіад із біології та хімії для професійної орієнтації вступників, за результатами якого учні шкіл (представники більшості районів Полтавської області) отримують додаткові бали при вступі на спеціальності Середня освіта (Біологія), Середня освіта (Хімія) та Екологія. Такі учасники є потенційними вступниками ПНПУ. За результатами вступної кампанії 2017 року 27,7 % від загальної кількості учнів, що брали участь у олімпіаді з біології, та 25 % школярів, які виконували

завдання олімпіади з хімії, зараховані до складу студентів природничого факультету. Оскільки такі конкурси проводяться вперше в університеті, то в перспективі очікується підвищення кількості вступників за рахунок їх учасників.

Також викладачі факультету проводять профорієнтаційну роботу з обдарованою молоддю шляхом залучення учнів – членів Малої академії наук України – до підготовки науково-дослідних робіт на базі університету. Здійснюється інформування про спеціальності природничого факультету та особливості навчання у ПНПУ імені В.Г. Короленка під час роботи з вихованцями Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, під час проведення щорічних тренувальних зборів із біологічних дисциплін (ботаніка, екологія) для обдарованих дітей-членів Малої академії наук. Викладачами природничого факультету надаються науково-методичні та методичні консультації із педагогіки, ботаніки, екології, дендрології, генетики, землеробства, основ сільського господарства учителям та учням міста Полтави та області.

Два роки поспіль для школярів та педагогів загальноосвітніх навчальних закладів м. Полтава, студентів-бакалаврів організовуються Дні відкритих дверей природничого факультету.

Значний вплив на вибір навчального закладу у старшокласників має досвід знайомих, які тут навчалися. Молоді властиво шукати приклад у своєму оточенні. Враховуючи даний чинник, до спілкування з учнями про професії університету, в першу чергу, залучаються активісти студентського самоврядування, успішні студенти всіх курсів університету.

Вплив на вибір професії здійснюють також батьки, успіх співпраці з якими значно залежить від установлених тісних контактів між школою та університетом, а також від розробки системи спільних профорієнтаційних заходів (екскурсії до університету, виступи активних студентів та викладачів на батьківських зборах у школах та ін.). Безпосередньо профорієнтаційна робота у загальноосвітніх навчальних закладах забезпечується шляхом залучення до проведення заходів для учнівської молоді щодо вибору їх майбутньої професії студентів природничого факультету під час проходження ними виробничих педагогічних практик, а також випускників університету попередніх років, які працюють учителями.

Важливим залишається напрям співпраці з управліннями освіти міста Полтава, районів Полтавської області, державної служби зайнятості щодо організації спільних профорієнтаційних проектів та заходів («Місто професій», «Наукові пікніки» та ін.). Традиційним стало проведення в університеті міського дитячого свята «У світі птахів», у якому беруть участь понад 300 учнів загальноосвітніх навчальних закладів м. Полтава. Також на базі природничого факультету щорічно відбувається конкурс агітбригад, у якому школярі з різних районів Полтавщини демонструють свої вміння захищати та берегти природу.

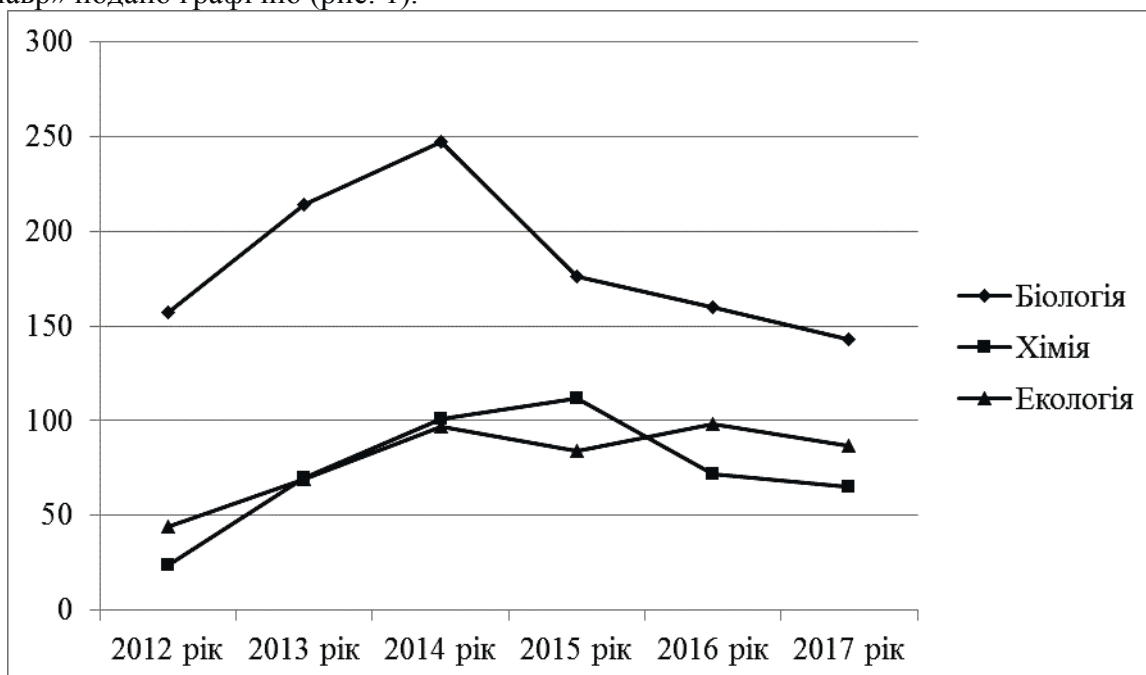
Триває співпраця природничого факультету із засобами масової інформації щодо пропаганди професій учителя та еколога. Із цією метою упродовж останніх років створено цикл телепередач «Ти молодий» про діяльність факультету та напрями підготовки «Біологія», «Хімія», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», а також відеосюжет про особливості підготовки вчителів основ здоров'я.

Дієвим заходом щодо професійного самовизначення школярів є розміщення інформації про діяльність закладу вищої освіти та його структурних підрозділів, повідомлень про наукові, навчальні, мистецькі, спортивні досягнення студентів і

викладачів у друкованих та електронних засобах масової інформації, на сайті університету та факультету, у соціальних мережах.

Важливим напрямом діяльності природничого факультету є вивчення ринку освітніх послуг та ринку праці щодо затребуваних та перспективних професій. За результатами проведених досліджень відкрито нові спеціальності: 073 Менеджмент (Управління інноваційною діяльністю), 014 Середня освіта (Здоров'я людини), 091 Біологія, 102 Хімія.

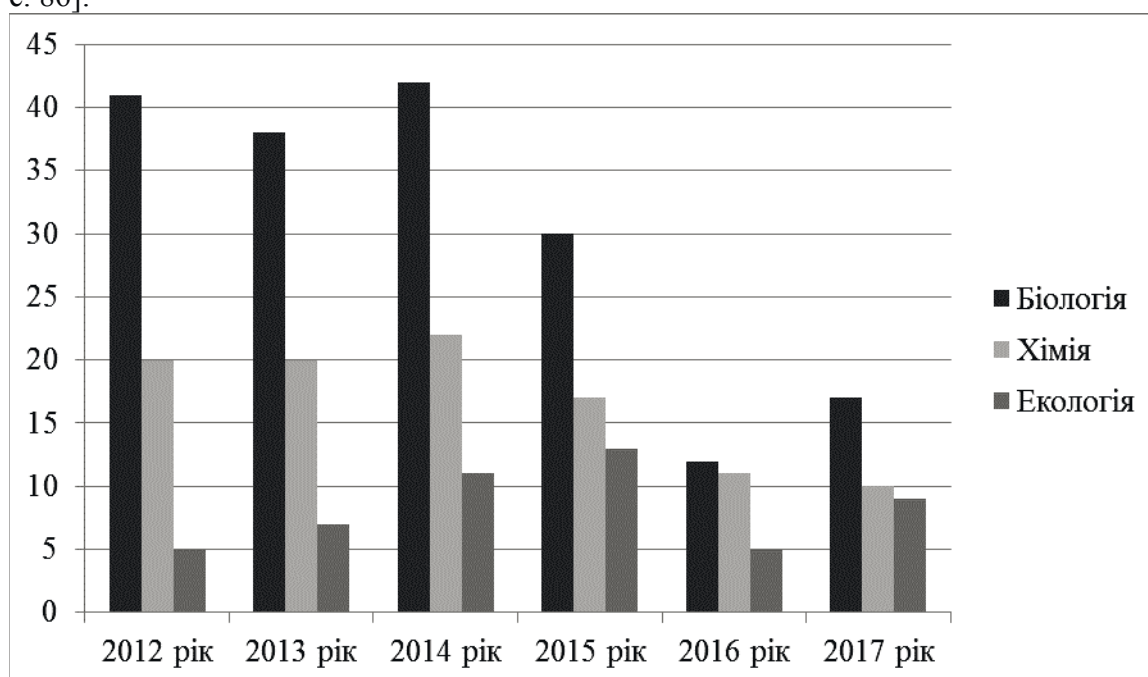
Про успішність здійснення профорієнтаційної роботи свідчать результати вступної кампанії. Інформацію про кількість поданих заяв упродовж 2012-2017 рр. на напрями підготовки «Біологія», «Хімія», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (із 2016 року спеціальності «Середня освіта (Біологія)», «Середня освіта (Хімія)», «Екологія» відповідно) за освітнім ступенем «бакалавр» подано графічно (рис. 1).



**Рис. 1. Кількісні показники поданих заяв на напрями підготовки «Біологія», «Хімія», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (спеціальності «Середня освіта (Біологія)», «Середня освіта (Хімія)», «Екологія») упродовж 2012-2017 рр.**

Отримані результати свідчать про найбільшу зацікавленість абітурієнтів у навчанні за спеціальністю «Середня освіта (Біологія)» (конкурс упродовж 2012-2014 рр. зростає до 8,2 заяв на одне місце). Слід відмітити також збільшення кількості поданих заяв у порівнянні з 2012 р. на спеціальності «Екологія» (у 2013, 2014, 2016 рр.) та «Середня освіта (Хімія)» (2013-2015 рр.). Зниження цього показника у 2016-2017 рр. для вказаних на графіку спеціальностей пояснюється демографічним спадом, зменшенням кількості випускників, які продовжують навчання у 10-х класах, та осіб, що пройшли зовнішнє незалежне оцінювання з необхідних для вступу конкурсних предметів, а також скороченням місць державного замовлення. Це позначилося також на загальній чисельності першокурсників природничого факультету у вказаний період.

За кількістю зарахованих на перший курс студентів пріоритетною виступає спеціальність Середня освіта (Біологія) (рис. 2). Спостерігається тенденція до збільшення чисельності здобувачів вищої освіти (на 61,6 %) за спеціальністю Екологія (напрямом підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування») упродовж 2012-2015 рр. Найбільше зарахованих на перший курс студентів за спеціальностями Середня освіта (Біологія) та Середня освіта (Хімія) відмічається у 2012-2014 рр., проте з 2015 р. цей показник починає зменшуватися. Зниження кількості здобувачів вищої освіти за вказаними у діаграмі спеціальностями у 2016-2017 рр. пов'язане зі зменшенням контингенту випускників у загальноосвітніх навчальних закладах, скороченням місць держзамовлення та зниженням платоспроможності населення для навчання за контрактом. За прогностичними даними О.Б. Моргулець, здійсненими на основі аналізу динаміки народжуваності, зростання кількості абітурієнтів у закладах вищої освіти стане можливим лише з 2019 року [8, с. 86].



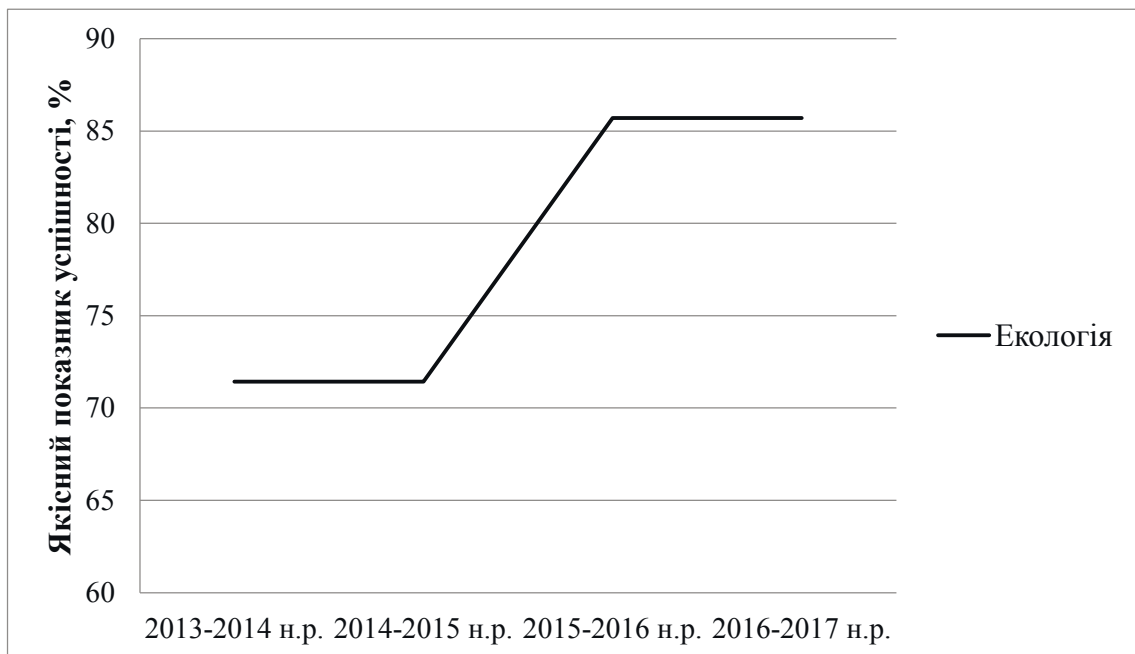
**Рис.2. Кількісні показники зарахованих на перший курс студентів на напрями підготовки «Біологія», «Хімія», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (спеціальності «Середня освіта (Біологія)», «Середня освіта (Хімія)», «Екологія») упродовж 2012-2017 рр.**

Із 2015 року на факультеті успішно здійснюється набір бакалаврів за спеціальністю «Середня освіта (Здоров'я людини)». Кількість зарахованих студентів у 2017 р. дещо знижується та в цілому відповідає вище наведеним тенденціям для інших спеціальностей.

На основі здобутого освітнього ступеня «бакалавр» (ОКР «спеціаліст») студенти мають можливість на природничому факультеті навчатися у магістратурі за рядом спеціальностей: Середня освіта (Біологія), Середня освіта (Хімія), Середня освіта (Здоров'я людини), Біологія, Хімія, Екологія, Менеджмент (Управління навчальним закладом), Менеджмент (Управління проектами), Менеджмент (Управління інноваційною діяльністю). Повністю виконаний ліцензований обсяг за спеціальностями «Біологія», «Хімія», «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами» у

2012-2014 рр. Постійно максимальні показники набору характерні за спеціальністю Менеджмент (Управління навчальними закладами) заочної форми навчання. Із 2015 року за ініціативи проф. Гриньової М.В. розпочалася успішна підготовка магістрантів за спеціальністю «Управління інноваційною діяльністю» (Менеджмент (Управління інноваційною діяльністю) денної та заочної форм навчання. Із 2016 року на факультеті готують екологів за другим магістерським рівнем, а із 2017 – фахівців зі спеціальності «Середня освіта (Здоров'я людини)». Отже, на природничому факультеті успішно функціонують діючі та відкриваються нові спеціальності за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр» та «доктор філософії» на забезпечення виконання концепції неперервної освіти.

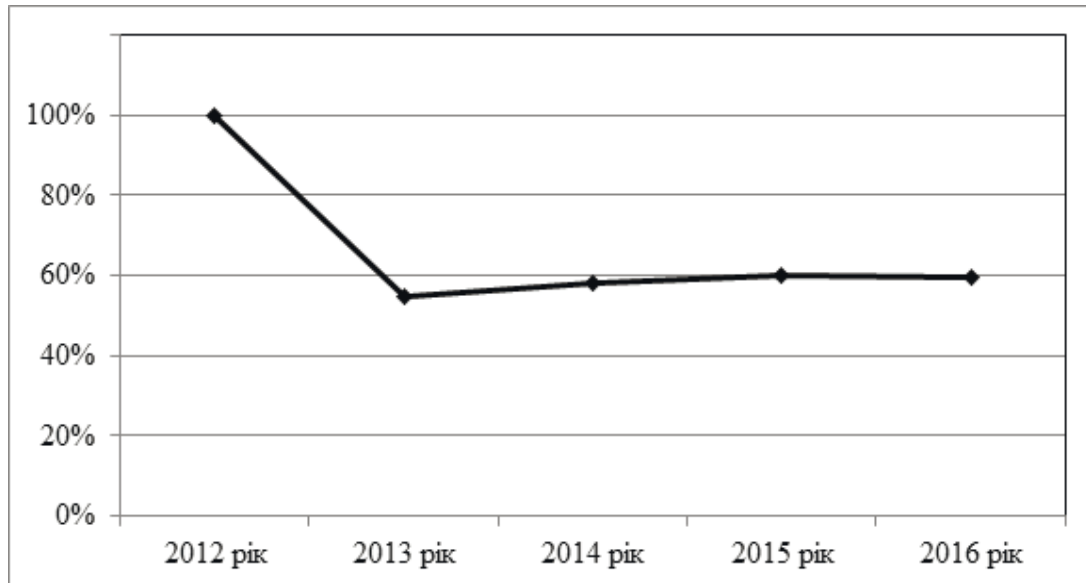
Про відповідність обраної професії науковому потенціалу студентської молоді свідчить їх успішність упродовж навчання. Нами проаналізовано стан успішності студентів напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», які вступили на природничий факультет у 2013-2014 навчальному році, упродовж терміну їх навчання у бакалавраті (рис. 3).



**Рис. 3. Якісний показник успішності студентів напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» упродовж 2013-2017 рр.**

Графічні дані засвідчують високі показники якості навчання (71,4 %) у перший і другий рік здобуття вищої освіти та поступове зростання (на 14,3 %) успішності студентів-екологів при опануванні дисциплін, що викладалися на третьому і четвертому курсах. Це може слугувати основою до твердження про ефективність проведеної попередньо профорієнтаційної роботи вищим навчальним закладом, створення педагогічних умов для диференціації та індивідуалізації навчання, виховання та забезпечення подальшого розвитку інтересів, нахилів, здібностей студентів у сфері природоохоронної діяльності, а також про правильність вибору професії.

Важливим напрямом діяльності факультету є працевлаштування випускників, постійно підтримуються зв'язки з освітніми закладами та відділами освіти. Графічні дані (рис. 4) показують, що впродовж 2012-2016 рр. відмічаються достатні показники працевлаштованих студентів.



**Рис. 4. Показники працевлаштування студентів природничого факультету денної державної форми навчання за освітнім ступенем «магістр»**

Слід відмітити, що у 2012 році 100% магістрів влаштувалися працювати відповідно своєї спеціальності. Упродовж 2013-2016 рр. частина магістрів продовжила навчання у аспірантурі. Зниження показника працевлаштованих фахівців із 2013 р. пояснюється також скасуванням обов'язкового відпрацювання за направленням випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів.

**Висновки.** Отже, указані напрями і заходи профорієнтації дозволяють окреслити систему профорієнтаційної роботи з молоддю у закладі вищої освіти, що передбачає в перспективі успішне професійне становлення особистості. Застосування форм та методів профорієнтаційної роботи (проведення професіографічних екскурсій, залучення до наукової діяльності, участі в олімпіадах, культурно-мистецьких заходах, майстер-класах, експрес-дайджестах та ін.) колективом природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету сприяє вдалому професійному самовизначенню випускників загальноосвітніх навчальних закладів та здійсненню якісної підготовки професійно спрямованих фахівців викладачами вищого навчального закладу. У перспективі необхідними є посилення співпраці та зв'язків з освітніми закладами, державними службами зайнятості, відділами освіти для проведення профорієнтаційних заходів для абітурієнтів та працевлаштування випускників вишу, вивчення ринку освітніх послуг та ринку праці щодо затребуваних та перспективних професій, пошук та впровадження нових шляхів профорієнтаційної роботи серед вступників.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення : м-ли VI Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. / уклад. Л.М. Капченко, С.О. Тарасюк, Л.Г. Авдєєв та ін. – К. : ІПК ДСЗУ, 2012. – 306 с.
2. Бруєнко М.О. Особливості профорієнтаційної роботи психолога із старшокласниками загальноосвітньої школи / М.О. Бруєнко // Молодий вчений. Психологічні науки. – 2016. – №3 (30). – С. 588-592.



3. Гриньова М.В. Наукова школа «Саморегуляція як основа успішної професійної діяльності» / М.В. Гриньова // Імідж сучасного педагога. – 2017. – №4/2 (173). – С. 5–10.
4. Гуткин М. С. Система работы общеобразовательной школы по профессиональной ориентации учащихся / М.С. Гуткин, А.В. Янковская, Л.И. Смирнова, В.П. Кувшинов; [под общ. ред. М. С. Гуткина]. – Гродно: ГрГУ, 2002. – 188 с.
5. Дунець Л.М. Форми і методи профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі / Л.М. Дунець // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – №1 (7). – С.86-88.
6. Закатнов Д.О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення : монографія / Д.О. Закатнов – К.: Педагогічна думка, 2012. – 160 с.
7. Корнешчук В.В. Профорієнтація і профвідбір як передумова підготовки конкурентоспроможних фахівців / В.В. Корнешчук // Український соціум. – 2016. – №2 (57). – С. 130-133.
8. Моргулець О.Б. Сучасний стан та тенденції розвитку діяльності ВНЗ України / О.Б. Моргулець // Вісник ЖДТУ. – 2015. – №3 (73). – С. 85–93.
9. Федоришин Є.О. Система профінформаційної роботи із старшокласниками / Є.О. Федоришин, С.Я. Карпиловська та ін. – К.: Рад. школа, 1988. – 178 с.

#### REFERENCE

1. Aktualni problemy profesiinoi oriientatsii ta profesiinoho navchannia naseleння [Actual problems of professional orientation and professional knowledge of population] : m-ly VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii : u 2 ch. / uklad. L.M. Kapchenko, S.O. Tarasiuk, L.H. Avdieiev ta in. – K. : IPK DSZU, 2012. – 306 s.
2. Bruienko M.O. Osoblyvosti proforiientatsiinoi roboty psykholoha iz starshoklasnykamy zahalnoosvitnoi shkoly [Features of vocational guidance work of a psychologist with high school students in a secondary school] / M.O. Bruienko // Molodyi vchenyi. Psykholohichni nauky – 2016. – №3 (30). – S. 588-592.
3. Hrynova M.V. Naukova shkola «Samorehuliatyia yak osnova uspishnoi profesiinoi diialnosti» [Scientific school «Self-regulation as the basis of successful professional activity»] / M.V. Hrynova // Imidzh suchasnoho pedahoha. – 2017. – №4/2 (173). – S. 5–10.
4. Gutkin M. S. Sistema raboty obshcheobrazovatelnoy shkoly po professionalnoy oriientatsii uchashchikhsya [The system of work of secondary school on the vocational orientation of students] / M.S. Gutkin, A.V. Yankovskaya, L.I. Smirnova, V.P. Kuvshinov; [pod obshch. red. M. S. Gutkina]. – Grodno : GrGU, 2002. – 188 s.
5. Dunets L.M. Formy i metody proforiientatsiinoi roboty u vyshchomu navchalnomu zakladi [Forms and methods of vocational guidance work at a higher educational institution] / L.M. Dunets // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». – 2013. – №1 (7). – S.86-88.
6. Zakatnov D.O. Tekhnolohii pidhotovky uchnivskoi molodi do profesiinoho samovyznachennia [Technologies for preparing students for professional self-determination] : monohrafiia / D.O. Zakatnov – K.: Pedagogichna dumka, 2012. – 160 s.
7. Korneshchuk V.V. Proforiientatsiia i profvidbir yak peredumova pidhotovky konkurentospromozhnykh fakhivtsiv [Professional orientation and professional selection as a prerequisite for the training of competitive professionals] / V.V. Korneshchuk // Ukrainskyi sotsium. – 2016. – №2 (57). – S. 130-133.
8. Morhulets O.B. Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku diialnosti VNZ Ukrainy [Current state and trends of the activity of higher educational institutions of Ukraine] / O.B. Morhulets // Visnyk ZhDTU. – 2015. – №3 (73). – S. 85–93.
9. Fedoryshyn Ye.O. Sistema profinformatsiinoi roboty iz starshoklasnykamy [System of professional information work with senior pupils] / Ye.O. Fedoryshyn, S.Ya. Kapylovskaya ta in. – K. : Rad. shkola, 1988. – 178 s.

HRYNIOVA M., KHANNANOVA O.

**VOCATIONAL GUIDANCE AS A SUCCESSFUL WAY TO AN INDIVIDUAL'S CAREER DETERMINATION**

*The article considers the role of institution of higher education in the process of occupational determination of students. The analysis of research results in this field was carried out. The structure of the system of vocational guidance work, which is carried out by the faculty of the natural faculty of the Poltava V.G.Korolenko National Pedagogical University is described. The main directions of conducting vocational guidance are outlined. It is noted that the success of vocational guidance work depends on the complexity and systematic approach to the implementation of this process. The peculiarities of cooperation with educational departments of the city of Poltava, Poltava region, the state employment service, mass media on the organization of joint vocational guidance projects and activities are highlighted. The results of the admission campaign (the number of applications submitted, the number of students enrolled for the first year of study) for the specialties (directions of training) that are functioning at the Faculty of Natural Sciences are shown during 2012-2017. The progress of the future ecologists during the study at the bachelor's degree as well as the performance indicators is analyzed as well as vocational guidance work for successful selection of a profession and realization of scientific potential of youth. Information about employment of students of the natural faculty of the day state form of studying at the educational level of the "master" is performed and it shows the level of their professional self-fulfillment at the end of the program study at a higher education institution. The prospects for further development and improvement of forms and methods of carrying out vocational guidance work with the student youth for its successful professional self-determination are outlined. It is explained that certain directions and measures of vocational guidance allow outlining the system of vocational guidance work with youth in the institution of higher education, which implies in the future a successful professional development of the individual. Application of the forms and methods of vocational guidance will promote the professional self-determination of graduates of comprehensive educational institutions and the implementation of qualitative training of professionally directed specialists by teachers of higher educational institutions. In the long term, it is necessary to strengthen cooperation and links with educational institutions, state employment services, education departments for conducting vocational guidance for university entrants and employment of graduates, studying the market of educational services and the labor market in relation to the demanded and prospective professions, search and introduction of new ways of vocational guidance work among the applicants .*

**Key words:** professional self-determination, vocational guidance, vocational guidance work, occupational guidance, career choice, student youth, natural sciences faculty.

Надійшла до редакції 3.02.2018 р.